

Rutinehåndbok

ved mistanke om vold eller
seksuelle overgrep mot barn

INNHALDSFORTEGNELSE

04	Definisjoner
05	Viktig informasjon
08	Rutine og sjekkliste 1
10	Rutine og sjekkliste 2
12	Rutine og sjekkliste 3
14	Tips og anbefalinger

Dette er en rutinehåndbok for hvordan du skal gå frem når du har mistanke om eller har fått vite at barn eller ungdom i alderen 0-18 år blir utsatt for vold eller seksuelle overgrep.

Det kan være at et barn eller en ungdom blir utsatt for dette fra noen utenfor menigheten (fra foreldre, søsken eller andre), at det er en leder som har utsatt/utsetter barnet for noe, eller at barn eller ungdom utsetter andre barn eller ungdom for vold eller overgrep.

FORORD

Menigheter skal ha nulltoleranse for vold og seksuelle overgrep. De kristne arenaene skal være de tryggeste steder som finnes for barn og ungdom. Imidlertid vet vi at overgrep forekommer i kirkelige sammenhenger. Derfor er det nødvendig å ha kunnskaper, rutiner og prosedyrer som er kjent for alle som arbeider med barn og ungdom.

Rutinehåndboken som er utarbeidet er viktig og nødvendig. Det er en enkel og godt oversiktlig håndbok som blant annet inneholder retningslinjer, sjekklistes, oppfølging, forhåndsregler og rutiner ved mistanke om vold eller seksuelle overgrep. Så lenge det begås overgrep, kan det ikke gjøres nok for å forhindre det. Ett overgrep er alltid ett for mye, uansett hvor det skjer.

Boken bør være obligatorisk for alle som arbeider med barn og ungdom for å ha kunnskap om de tegn og signaler barn kan vise når de blir eller har blitt utsatt for overgrep. Det er viktig for å oppdage mistanke, signaler og tegn på et tidlig stadium. Målet er å forebygge og forhindre at vold eller overgrep skjer.

Takk til Pinsevennenes barne-og ungdomsutvalg (Pinse Ung) som i samarbeid med Pinsebevegelsen i Norge har tatt initiativ til boken og muliggjort prosjektet.

Sigmund T. Kristoffersen

Leder Pinsebevegelsen i Norge

DEFINISJONER

Vold: Med vold menes «*enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.*» (Per Isdal, «Meningen med volden», 2000). Vold blir ofte forbundet med fysiske handlinger, men kan også være psykisk, materiell, seksuell og latent.

Seksuelt krenkende eller uanstendig atferd:

Dette omfatter seksuelle handlinger i nærvær av noen, uten at det er noen form for fysisk kontakt, for eksempel blotting, onanering foran barnet.

Seksuell handling:

Dette omfatter fysisk kontakt mellom overgriper og den utsatte. F.eks. beføling av barnets kjønnsorgan, eller at barnet forledes til å berøre den voksnes kjønnsdeler.

Seksuell omgang:

Dette omfatter alle typer inntrengning i kroppens hulrom, som vaginalt og analt samleie, samt innføring av penis i munn og innføring av gjenstand i skjede eller endetarmsåpning. Seksuell omgang med barn under 14 år regnes som voldtekt.

Sammenfatter man de grunnleggende elementer i forskjellige definisjoner av seksuelle overgrep får vi følgende:

Det er en handling som barnet ikke kan forstå, ikke er modent for og ikke kan gi informert samtykke til.

Handlingen krenker barnets integritet. Den voksne utnytter barnets avhengighet og/eller egen maktposisjon.

Handlingen baserer seg primært på den voksnes behov.

Aktiviteten bryter med sosiale tabuer innenfor familien eller den aktuelle kulturen og er ulovlig.

DEFINISJONER

Bekymring: Med bekymring for barn mener vi alle hendelser, væremåter, signaler og uttalelser fra barnet og/eller barnets omsorgspersoner som vekker en bekymring eller uro for om barnet har det bra. Dersom det ikke finnes en tydelig årsak til dette, skal rutinene beskrevet i denne håndboken følges.

VIKTIG INFORMASJON

INFORMASJON TIL MENIGHETEN OM RUTINEN

I forbindelse med at din menighet tar i bruk denne rutinehåndboken må medlemmene informeres om at det foreligger en rutine. Dette kan gjøres på foreldremøter, introduksjonskurs, på menighetens nettsider e.l. Informasjon om at kirken har denne rutinen er forebyggende i seg selv ved at den kan føre til at potensielle overgripere velger seg bort fra din menighet fordi det er en bevissthet rundt dette temaet.

KRISETEAM

For å benytte rutinen skal det nedsettes et team på tre som er spesielt valgt til å drøfte og beslutte hva som skal gjøres ved mistanke eller når det har fremkommet opplysninger om overgrep. Teamet velges av menighetens lederteam/eldsteråd/pastor og bør være sammensatt av personer med kompetanse eller et engasjement for dette. Minst 2 av teamets 3 medlemmer må ha fullført webinarret «Trygge kirker» for å vite hvordan rutinen benyttes.

VIKTIG INFORMASJON

POLITIATTEST

Det er en forutsetning at alle medarbeidere som er i kontakt med barn og unge har fremvist politiattest uten anmerkninger. Kan de ikke levere slik attest vil de ikke ha lov til å jobbe i det offentlige med barn og unge og heller ikke i din menighet. Det anbefales at disse fremvises hvert 3. år.

<http://www.pinseung.no/politiattest>

MELDE- OG OPPLYSNINGSPLIKT TIL BARNEVERN

Vi vil på det sterkeste anbefale at din menighet regner seg som en offentlig melder på lik linje med skole, barnehage og andre offentlige tjenester. Det innebærer at en har plikt til å gi opplysninger til barnevernet når det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for mishandling, andre former for alvorlig omsorgssvikt eller når et barn har vist vedvarende alvorlige adferdsvansker. Opplysningsplikten innebærer en plikt til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten av eget tiltak ved alvorlig bekymring. Det betyr at man ikke kan melde bekymring anonymt til barnevern eller politi.

Man kan ALLTID drøfte bekymring anonymt, men når en beslutter å sende en bekymringsmelding er dette noe hovedleder/pastor underskriver og sender inn til barneverntjenesten i kommunen hvor barnet bor. Meldeskjema til barnevernet kan du finne her:

<http://barnevernvakten.no/meldingsskjema/>

AVVERGEPLIKT

Vi vil minne om alles selvstendige plikt til å avverge at barn og ungdom blir utsatt for vold eller seksuelle overgrep som beskrevet i Straffelovens § 196, dette kalles avvergeplikten. «Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater å anmelde til politiet, eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgene av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig, og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen vil bli eller er begått. Avvergelsesplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt og innebærer en plikt til å avverge (...)». Det er IKKE ditt ansvar å finne ut/etterforske eller avdekke, men dersom du vet om forhold som er straffbare skal du melde fra slik at barnevern og politi kan gjøre jobben sin.

VIKTIG INFORMASJON

GENERELLE FORHOLDSREGLER FOR LEDERE OG MEDARBEIDERE:

- Ved rekruttering av medarbeidere, sjekk referanser dersom du ikke kjenner dem før de får sentrale oppgaver med barn og ungdom.
- Ved opplæring av medarbeidere avklares forventninger knyttet til det å delta i barne- og ungdomsarbeid med fokus på lojalitet mot kirkens verdigrunnlag, bevissthet på maktforhold, at man ikke flørter eller innleder kjæresteforhold til noen man er leder for, ansvaret for å si fra om man opplever situasjoner som vanskelige.
- Alle medarbeidere og ledere underskriver egenerklærings-skjema vedlagt webinarer som hører til rutinehåndboken.
- Ved inndeling i grupper, la jenter lede jenter og gutter lede gutter.
- Dersom det ikke er mulig, ha to ledere på gruppa.
- Når man følger barn som trenger assistanse på toalettet skal døren være åpen.
- Ledere oppholder seg ikke alene på rom med barn eller ungdom mer enn nødvendig.
- Ved forbønn ber vi for samme kjønn, eller er to.

NOTATER

RUTINE OG SJEKKLISTE

01.

RUTINER VED MISTANKE OM AT EN LEDER I MENIGHETEN HAR BEGÅTT VOLD ELLER OVERGREP:

- Alle medarbeidere/ledere må vite at de må bringe sin bekymring videre til sin nærmeste leder.
- Dersom mistanken rettes mot en av dine ledere SKAL bekymringen meldes videre til neste ledd.
- Den personen mistanken rettes mot SKAL IKKE informeres om mistanken på dette stadiet
Unngå unødig snakk, og sørg for at mistanken tas på alvor umiddelbart.
- Leder som har mottatt bekymringen melder saken til kriseteamet som er oppnevnt i menigheten.
- Kriseteamet avgjør videre fremdrift i saken. Leder av teamet får ansvar for å bringe saken utenfor menigheten, hvis dette blir konklusjonen på drøftingen.

NOTATER

SJEKKLISTE

- 01.** Nærmeste leder er kontaktet.
- 02.** Den mistanken er rettet mot er IKKE informert.
- 03.** Kriseteamet er koblet på.
- 04.** Barna er beskyttet mot nye overgrep.
Dvs gjør forandringer dersom den mistenkte skal være alene med barn på turer e.l. i nærmeste fremtid (inntil saken er avklart).

NOTATER

RUTINE OG SJEKKLISTE

02.

KRISETEAMETS OPPGAVER VED BEKYMRING OM VOLD ELLER OVERGREP BEGÅTT AV EN LEDER I MENIGHETEN

- Søk råd i det offentlige hjelpeapparatet, dvs barnevernet, politiet eventuelt alarmtelefonen for barn og unge tlf. 116111. Slike drøftninger kan gjøres anonymt.
- Vurder politianmeldelse. F.eks. ring politiet på tlf. 02800 og forklar at dere trenger å drøfte en mistanke om vold eller seksuelle overgrep.
- Hvem mistanken gjelder holdes anonymt. Følg rådene politiet gir vedrørende anmeldelse.
- Søk råd i forhold til håndtering av media: Spør medieansvarlig eller en god og pågående journalist. Hvilke spørsmål må du regne med? Hvordan svare?
- Vurder behovet for veiledning, krisehjelp og debriefing.

NOTATER

SJEKKLISTE

- 01.** Avklar roller i kriseteamet (hvem gjør hva).
- 02.** Drøft saken med erfarne fagfolk.
(Barnevernet eller andre med kompetanse på området.)
- 03.** Kontakte politiet.
- 04.** Det er avklart hvem som skal forholde seg til media/press utenfra.
- 05.** Det er avklart hvem som følger opp involverte barn og dets foresatte.
- 06.** Det er avklart hvem som følger opp den mistenkte
og hans/hennes familie. NB! Etter at politiet har gjort
vedkommende kjent med mistanken.
- 07.** Informasjon til andre barn/ foresatte i kirka er avklart.
- 08.** Behovet for veiledning og oppfølging av andre involverte
er avklart (andre ledere/meldere).
- 09.** I samarbeid med politiet: Tenke gjennom om vedkommende
er, eller har vært, involvert i andre organisasjoner/ frivillig arbeid.

NOTATER

RUTINE OG SJEKKLISTE

03.

RUTINE VED MISTANKE OM AT BARN UTSETTES FOR OVERGREP/VOLD/OMSORGSSVIKT UTENFOR MENIGHETEN

- Alle har en selvstendig plikt til å melde fra dersom en blir kjent med at barn lider. Vi viser til punkt om melde- og opplysningsplikt og punkt om avvergeplikt.
- Selv om det ikke har skjedd i menighetens regi bør vi ta ansvar.
- Å bekymre seg for et barn vil aldri være feil. Det er andre instanser som skal vurdere om det er hold i mistanken/grunn til å handle på mistanken. Dersom enkeltpersoner tar opp slike bekymringer innad i menigheten, er det menighetens ansvar å melde videre.
- Dersom noen blir bekymret for et barn pga barnets uttalelser eller oppførsel, er det viktig at den som er bekymret er ekstra oppmerksom på barnet og gjør seg tilgjengelig for barnet.
- Lytt til det barnet har å fortelle.
- Unngå å stille ledende spørsmål.
- Noter ned det barnet forteller.
- Dersom det er oppførselen til barnet som vekker bekymring, noter ned observasjoner som gjør deg bekymret.
- Drøft bekymringene med din nærmeste leder snarest.
- Drøft bekymringene med kriseteamet. Er du fortsatt bekymret?
- Kriseteamet håndterer saken videre og vurderer anmeldelse/ melding til politi og/ eller barnevern. Menighetens hovedleder/pastor/ underskriver på menighetens vegne.
- Kriseteamet vurderer behovet for veiledning, krisehjelp og debriefing til den/de som har vært bekymret.

SJEKKLISTE

- 01.** Gjør deg tilgjengelig for barnet, vær positivt nysgjerrig.
Noter det som sies eller observeres.
- 02.** Drøft bekymringen med nærmeste leder.
Er du fortsatt bekymret?
- 03.** Ikke involver foresatte, hvis mistanken rettes mot hjemmeforholdene, eller man ikke kan "utelukke" dette, f.eks. ved at barnet konkret har navngitt hvem som er overgriper, og dette ikke er en foresatt.
- 04.** Ta opp bekymringen i kriseteamet. Tør å si det du har hørt/sett som gjør deg bekymret.
- 05.** Kriseteamet er koblet på og håndterer saken videre.

NOTATER

TIPS OG ANBEFALINGER

DOKUMENTASJONSTIPS

- Dato og tidspunkt
 - Sted
 - Foranledningen
 - Sammenhengen
 - Hvem var tilstede
 - Referat av det som ble sagt
 - Hva som konkret hendte - oversikt over hendelsesforløp
 - Barnets/ungdommens følelsesmessige reaksjoner underveis (før, ved samtale, etterpå)
-

Alarmtelefonen for barn og unge **tlf. 116111** er en landsdekkende gratis telefontjeneste hvor du kan ringe og drøfte bekymringer du har for et barn eller en ungdom anonymt. Du vil få snakke med erfarne barnevernsarbeidere som vil kunne besvare og gi råd om hva som er klokt å foreta seg dersom du har mottatt opplysninger eller kjenner på en uro for et barn. De vil også kunne sette deg i kontakt med lokal barneverntjeneste eller andre aktuelle instanser.

Pinsebevegelsen i Norge har etablert et **Etisk råd** hvor menigheter kan henvende seg ved overgrepssaker, grenseoverskridende seksuell atferd eller annen moralsk og etisk svikt. Det er også et **Meklingsråd** som skal tilrettelegge for dialog for pinsebevegelsens menigheter, forkynnere og menighetsledere i fastlåste og konfliktfylte situasjoner. Henvendelse til begge rådene kan rettes til: **personal@pinsebevegelsen.no**.

TIPS OG ANBEFALINGER

ANBEFALINGER TIL GOD PRAKSIS NÅR MISTANKEN GJELDER EN LEDER I KIRKEN

Dersom en leder er under mistanke for vold eller seksuelle overgrep mot barn eller ungdom er det spesielt viktig å ha gode rutiner etter at forholdet er anmeldt eller mistanken er formidlet videre. Det er viktig å sørge for at de involverte barn skal føle seg trygge på at det som er sagt tas på alvor og ikke bagatelliseres. Hvordan kirken håndterer situasjonen vil ha innvirkning på tilliten både fra barna, deres foresatte og samarbeids-partnere som politi og barnevern videre. For lederen som mistanken rettes mot er hvordan kirken og personen selv forholder seg til dette avgjørende for hvilken tillit omgivelsene vil ha både om mistanken er riktig eller skulle vise seg å ikke stemme.

Vi vil anbefale en permisjon mens politiet eller barnevernet etterforsker/undersøker forholdet. Dette er ikke for å forhåndsdomme, men for å være ryddig og tydelig på at opplysningene som er kommet tas på alvor og skal undersøkes. Det betyr å i sin helhet fratre sine lederverv så lenge mistanken foreligger og er under etterforskning av politiet. På lik linje som en barnehageansatt ikke ville få jobbe med barn dersom han eller hun var under etterforskning for vold eller overgrep mot barn på jobben, så kan heller ikke kirkens medarbeidere eller ledere fortsette i sin stilling ved en tilsvarende situasjon. Dette gjelder ledere på alle nivå i kirken, uten unntak.

Ved informasjon om permisjonen vil vi anbefale ordlyden politiet bruker når folk i egne rekker er under etterforskning: «rutinemessig permittert». Det er en ryddig og presis formulering som er trygg for alle involverte og som i møte med media og andre som har behov for begrunnelse av permisjonen bør gi nok informasjon.

Pinse Ung

ALARMTELEFONEN FOR BARN OG UNGE

116 111

KONTAKTINFO TIL BARNEVERNET

barnevernvakten.no